

No: 325 – Mahreç İşareti

NALLIHAN İĞNE OYASI

TESCİL ETTİREN

NALLIHAN KALKINMA VAKFI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 06.11.2015 tarihinden itibaren korunmak üzere 15.02.2018 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 325
Tescil Tarihi	: 15.02.2018
Başvuru No	: C2015/043
Başvuru Tarihi	: 06.11.2015
Coğrafi İşaretin Adı	: Nallıhan İğne Oyası
Ürünün Adı	: İğne Oyası
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç İşareti
Başvuru Yapan	: Nallıhan Kalkınma Vakfı
Başvuru Yapanın Adresi	: Aliğa Mah. Bursa Cad. no:24/B Nallıhan / ANKARA
Coğrafi Sınır	: Ankara iline bağlı Nallıhan ilçesi
Kullanım Biçimi	: Markalama

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

İğne oyası, iğneyle değişik biçimli veya düğümlü ilmekler oluşturularak ve bunlar birleştirilerek yapılan üç boyutlu bir el işidir. Ağırlıklı olarak takı ve süsleme amacıyla yapılan iğne oyaları bölgede genellikle kadınlar tarafından üretilen, uzun uğraşlar ve emekler sonucu ortaya çıkan bir el sanatıdır.

Tarihi ipek yolu üzerinde bulunan Ankara'nın Nallıhan ilçesinde iğne oyalalarının üretimi ve kullanımı oldukça yaygındır. İpek Yolunun etkisiyle ilçede ipek kullanımı yaygınlaşmış ve ilk zamanlarda ipek iplikler kullanılarak yapılan iğne oyacılığı zaman içinde gelişmiştir. Ortaya çıkan özel iğne oyası teknikleri korunarak, zamanla farklı tür iplikler de kullanılarak günümüze kadar Nallıhan İğne Oyası şeklinde devam etmiştir. Nallıhan ilçesindeki ipek ipliğin üretiminin de etkisiyle başta kadınlar olmak üzere iğne oyacılığında ustalaşmış ve bölgeye özgü teknikler geliştirilmiştir.

Nallıhan İğne Oyasının en önemli özelliği ipin bükülmesi tekniğinin kullanılması ve kökün hiçbir zaman tülbent ya da kumaş üzerine yapılmamasıdır. Nallıhan İğne Oyasında kullanılan "ip bükme" olarak adlandırılan yöntem, iğne oyası ister örtme üzerine ayrı bir kök şeklinde monte edilecek olsun istenirse ayrı motiflerle aksesuar olarak kullanılsın sadece Nallıhan İğne Oyalarında kullanılan bir yöntemdir. Bu teknik iğne oyasına sert bir duruş vermektedir ve bu teknikle yapıldığı için Nallıhan İğne Oyaları yıkamaya oldukça dayanıklıdır. Nallıhan İğne Oyalarda herhangi bir sertleştirici kimyasal madde kullanılmadan doğal halinin muhafazası zorunludur.

Örtü üzerine işlenecek motiflerin zincir veya kök üzerine harici olarak yapılarak sonradan eklenmesi zorunludur. Bununla birlikte, Nallıhan İğne Oyası kendi köklerinin bulunması nedeniyle başka hiçbir kumaşa bağlı olmadan bağımsız bir şekilde de kullanılabilir.

Nallıhan İğne Oyalalarının yapımında genellikle meyve, yaprak, özel çiçekler gibi "bitkisel" motifler uygulanır. Bunların yanı sıra kelebek gibi "figür" motiflerine, çapkın bıyığı, saray süpürgesi gibi "sembolik" motiflere, sepet, çanta gibi "nesnel" motiflere ve çeşitli geometrik motiflere yer verilir. Bunların yanı sıra üreten kişinin yaratıcılığına bağlı olarak farklı desenler de oluşturulabilir.

Üretim Metodu:

Nallıhan İğne Oyası, ipek ya da sentetik iplikten yapılabilir. Nallıhan İğne Oyası temel olarak "ip bükme", "kök çekme" ve "motifin oluşturulması" aşamalarından oluşur. Bu aşamalara yönelik detaylar aşağıda verilmiştir.

Bu aşamalarda yer alan kavramların tanımları şu şekildedir:

BACAĞ: İğne oyası motiflerinin üzerine çalışılacağı kısımdır.

KÖK: Tülbent veya örtüler için yapılan iğne oyalalarının başlangıcına "kök" denir; sonradan örtünün üzerine eklenebilmesi ve örtü solduğunda rahatlıkla sökülerek başka bir örtüye dikilebilmesi amacıyla yapılan kısımdır. Kökün içine bacaklar da dâhildir. Kök yapımı için, zincir örgünün zincir ilmekleri uzatılır, fırketeye takılır ve 10-15 cm aralıklarla bacaklar yapılır. Toplam 3,5 – 4 m uzunluğundadır.

ZİNCİR ÇEKME (ÖRME): İpliğin sol elin işaret parmağına dolanması ve ipliğin ucunun birleştirilerek yuvarlanması, sonrasında ipliğin tığın başına dolanması ve yuvarlanan ipliğin içinden geçirilmesi ile elde edilen yapıdır.

İP BÜKME

İp bükme işlemi ile ipler bükülerek daha dayanıklı hale getirilir. İğne oyası düğümlerinin daha iyi sıkıştırılmasını ve iğne oyasının sert, kolalı gibi durmasını sağlamak için Nallıhan İğne Oyasına ip bükme işlemi ile başlanır. Bükülen ip iğne oyasının motiflerinin yapımında kullanılır ve bu sayede Nallıhan İğne Oyalarının şekil alabilmesi için tel ya da misina ipine ihtiyaç duyulmaz. İp bükme işlem basamakları aşağıdaki gibidir:

- 1- Nallıhan İğne Oyasında ip bükme işlemi için ip, sabit iğne veya kancaya ipin hareket etmesine imkân verecek şekilde takılır.
- 2- İpin açık ucuna basit bir düğüm atılır ve bir ucu sol işaret parmağına diğer ucu da ip bükme makinesine takılır.
- 3- İpin bir ucu parmakta diğer ucu makine kancasındayken makine ile sola (içe) döndürme işlemine başlanır.
- 4- Makine çalışır haldeyken eller ileri geri hareket ettirilir. Bu hareket 35-40 defa tekrarlanır.
- 5- Sola bükme işlemi tamamlandıktan sonra sağa bükme işlemi için parmaktaki ip kanca ucuna takılarak iki uç birleştirilir ve sağa bükme işlemine geçilir.
- 6- İki uç makinenin kancasındayken sağa bükme işlemi yapılır.
- 7- İp bükme işlemi tamamlandıktan bükülmüş ip kancadan çıkartılır.
- 8- İp bükme işleminin son aşamasında çatlatma işlemi yapılır. İp iki ucundan tutularak, çekilir ve birbirine iyice kaynaşması için parmaklarla çatlatılır.

Makine ile ip bükme tekniği Nallıhan'da asıl kullanılan yöntemdir ancak makinenin bulunmaması halinde ip bükme eski yöntemlerle de yapılabilir. Eski yöntemde bükülecek ip, ayak parmağına takılan veya çoraba batırılan iğnenin etrafından dolanan ipin iki ucu sağ elin başparmağı ile işaret parmağı arasında tutulan ip önce sola yeteri kadar bükülür sonra iki uç birlikte tutulur ve sağa bükülür. Devamında ipin iki yana çekilmesi ile ip çatlatılır ve düzgünleştirilir. İp iğneye geçirilir ve Nallıhan İğne Oyası için hazır hale gelir. İğne oyası tülbent veya örtüler için yapılıyorsa ip bükme tekniği ile ip hazırlandıktan sonra kök çekme aşamasına geçilir.

KÖK ÇEKME İŞLEMİ İLE KÖK YAPIM BASAMAKLARI:

Yukarıda da açıklandığı üzere Nallıhan İğne Oyasının kendi kökü bulunur ve hiçbir zaman doğrudan kumaş üzerine yapılmaz. Nallıhan İğne Oyası bir kumaş üzerine işlenmesi amacıyla hazırlandığı takdirde de farklı bir teknikle kök hazırlanmaktadır. Bu kökün hazırlanması işlemi “kök çekme” olarak isimlendirilir ve Nallıhan İğne Oyasında kök çekme işlemi örtü veya yemeniden bağımsız olarak yapılır. İğne oyası istenirse sonradan örtü veya yemeniye eklenir. Bu sayede örtü eskidiğinde Nallıhan İğne Oyaları sökülerek rahatlıkla başka bir örtüye dikilebilir. Kök çekme işlemi için gerekli malzemeler şu şekildedir: Firkete, 18 numara çelik tığ, ipek ya da sentetik iplik. Kök çekme işlem basamakları aşağıdaki gibidir:

1. Kullanılacak ip önce iki kat ardından üç kat yapılır.
2. Son eklenen üçüncü kat ip iki ipin arasından geçirilerek uzatılır. Böylece zincir çekme işlemi için üç katlı ip hazır hale getirilir.
3. Bu şekilde ipi üç katlı hale getirme tekniğine “karga bağırsağı” adı verilir.
4. Sol elin işaret parmağına üç katlı ip sarılır, ipin ucu tutularak tığ ile zincir çekmeye başlanır. Başlangıç olarak üç adet zincir çekilir.
5. Üçüncü zincirin ardından son çekilen zincir uzatılarak firketeye takılır.
6. Zincirin başlangıç yerinden tığ ile batırılarak iki adet zincir çekilir.
7. İkinci zincirin ardından son parça uzatılarak firketeye takılır.
8. Bir geriye batırılarak tekrar iki adet zincir çekilir, bu şekilde işleme devam edilir.

9. Zincir uzatılarak firketeye takılır.
10. Bacak yapım işlemi: Yeterli sayıda zincir çekilir (yaklaşık on-on iki adet.) Bu sayı yapılacak iğne oyasının motif özelliğine göre değişmektedir.
11. Yeterli sayıda zincir çekildikten sonra dibe doğru geri dönülür. Tığ dördüncü zincirden batırılır ve sık iğne yapılarak dibe inilir. Aynı işlem dibe doğru inilerek devam ettirilir ve ikinci bacak tamamlanır.
12. Tığ aşağıya doğru bir geri batırılarak devam edilir.
13. Bir bacak tamamlandıktan sonra gerek duyulursa, yapılacak motife göre değişen sayıda bacak yapılır. İki adet zincir çekildikten sonra ucu uzatılarak firketeye takılır.
14. Zincir çekilerek firketeye takma işlemi ile devam edilir. İstenilen sayıda bacak yapılabilir. Ürüne göre uzunluğu ayarlanır.

BACAKLAR ÜZERİNE NALLIHAN İĞNE OYASI MOTİFLERİNİN YAPILIŞI:

1. Bükülmüş olan iplik uçları iğneye geçirilmeden önce balmumuna sürülerek sertleştirilir ve iğne deliğinden geçirilir.
2. Bacağın ucundaki ip iğneye çift kat dolanarak güçlendirilir.
3. Ardından iğne ilk batırılan noktanın sol tarafına batırılır. Tek katlı iplik üstten sola, çift katlı iplik alttan dolanarak sağa doğru geçirilir ve iki ilmek oluşturulmuş olunur.
4. Sonra iğne oyası sol elde tutulurken iplik iki ilmeğin üzerinden sağ tarafa alınır.
5. Sağ taraftaki ilmeğe iğne batırılır. Buraya bir küçük ilmek atılır.
6. Sonra hemen yanına aynı şekilde iki ilmek daha atılır. Her basamakta iki kenara bir fazla ilmek atılarak basamaklar genişletilir.
7. Yeterli genişliğe ulaşıncaya kenarlardan ilmek eksiltilecek motifin şekline göre, ilmek azaltılır ya da artırılarak işleme devam ettirilir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Nallıhan'ın simgesi haline gelen iğne oyları, yıllardır ilçe halkının geçim kaynaklarından biri olmuştur. Çok uzun zamandır yapılan Nallıhan İğne Oylarının yapımında ilçede bulunan üreticiler ustalaşmış, kendilerine özgü teknikler geliştirmiş ve bu teknik ve ustalık nesilden nesile aktarılmıştır. Bu ustalıklar ürünlere yansımaktadır. Bu sebeple, kullanılan malzemelerin ilçeden temini zorunlu değildir ancak üretim aşamalarının tamamı Nallıhan ilçesinde gerçekleşmelidir.

Denetleme:

Nallıhan İğne Oyasının coğrafi işaret tesciline uygunluğunu ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak denetimini yapmak üzere 4 kurumdan seçilen bir denetim komisyonu oluşturulmuştur. Denetim komisyonu; Nallıhan Kalkınma Vakfı koordinasyonunda toplanacak olan, Nallıhan Halk Eğitim Merkezinden görevlendirilen 1 usta öğretici, Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği yönetiminden görevlendirilen 2 kişi, Nal-ETİK Kooperatifi tarafından görevlendirilen 1 kişi, Han-İpek Kooperatifi tarafından görevlendirilen 1 kişi olmak üzere toplam beş kişiden oluşur.

Nallıhan İğne Oyasının yukarıda sayılan ayırt edici özellikleri ile üretim metodu bölümünde açıklanan özelliklere uygun olarak üretiminin yapılıp yapılmadığı denetlenecektir.

Denetlenecek konular:

1. Nallıhan İğne Oyasında kökün tülbent ya da kumaştan bağımsız yapıldığı
2. Nallıhan İğne Oyasının yapımında kullanılan ipin bükülmüş olması
3. Nallıhan İğne Oylarını sertleştirmek için harici bir madde (kimyasal ya da tel/misina ipi gibi) kullanılmamış olması

Denetimler yılda en az 2 kez, tüketici şikâyetleri üzerine her zaman yapılır. Denetim sonucunda denetim raporu hazırlanır.

Denetim komisyonu, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Denetim komisyonu hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.

